

**AKADEMİK BİLGİYE BEDELSİZ AÇIK VE ÖZGÜR ERİŞİM HAKKI: THE
INTERNET'S OWN BOY: THE STORY OF AARON SWARTZ / İNTERNETİN ÖZ
EVLADI: AARON SWARTZ'IN HİKAYESİ (2014)
BELGESEL FİLMİNİN İNCELENMESİ**

Nilgün BENLİ*

Özet

Brian Knappenberger'in yönettiği *The Internet's Own Boy: The Story of Aaron Swartz / İnternetin Öz Evladı: Aaron Swartz'ın Hikayesi* (2014) belgesel filmi, kamu kaynakları ile finanse edilerek üretilen akademik bilgiye bedelsiz açık ve özgür erişim hakkı tartışmalarını içermektedir. Film, ücretli akademik yayın kaynağı JSTOR'un (Journal Storage) arşivindeki makaleleri, harici belleklere indirdiği için 35 yıl hapis istemiyle yargılanan *Aaron Swartz*'ın hayatını konu almaktadır. Kamu kaynakları kullanılarak üretilen bilimsel çalışmalara, telif ve lisans ücreti gibi maddi engellerle karşılaşmadan internet üzerinden ulaşmaya, bedelsiz açık ve özgür erişim hakkı denilmektedir.

Belgeselin güvenilirliğini ve inandırıcılığını arttıran unsurlar, bedelsiz açık ve özgür erişim hakkını savunan anlatısı ekseninde, incelenmiştir. Güçlü tanıklıklar, kişisel video kayıtları, zaman - mekân bağlantıları, neden - sonuç ilişkilerinin örgüsü ve iddiaların ustaca delillendirilmesi belgeselin anlatısını etkileyici ve güçlü kılmaktadır. Bu çalışmanın, bilgiyi kilit altında tutarak gücü tekelinde bulundurma anlayışı yerine bilginin paylaşılarak çoğaltılması anlayışının inşası yönünde ortam oluşturacağı umulmaktadır.

Anahtar Sözcükler: Aaron Swartz, belgesel sinemada güvenilirlik, inandırıcılık, kamusal bilgi, bedelsiz açık ve özgür erişim, kolektif miras

**THE RIGHT OF FREE, OPEN ACCES TO ACADEMICAL KNOWLEDGE: THE INTERNET'S OWN
BOY: THE STORY OF AARON SWARTZ / İNTERNETİN ÖZ EVLADI: AARON SWARTZ'IN
HİKAYESİ (2014) THE EXAMINE OF DOCUMENTARY MOVİE**

Abstract

The Internet's Own Boy: The Story of Aaron Swartz / İnternetin Öz Evladı: Aaron Swartz'ın Hikayesi (2014) directed by Brian Knappenberger is a documentary movie implies the discussions about free access to the academical knowledge provided by public financial sources. The movie refers to the life of Aaron Swartz, who was prosecuted for 35 years in prison for downloading the articles from a paid academic publication JSTORE (journal storage) archives to external memories. Accessing to the scientific studies of public sources on the internet without encountering material obstacles such as copyrights and license fees, is called free and open access right.

The elements that increase the credibility of the documentary are examined on the axis of the narrative that advocates the right of free and open access. Strong testimonies, personal video recordings, time and space connections, cause - effect relationships of events, skillful proofs of the claims makes the narrative of the documentary impressive and powerful. It is hoped that this study will create an environment for the construction of understanding of multiplying the information instead of keeping it locked up and keeping the power monopoly.

Keywords: Aaron Swartz, reliability, persuasiveness of documentary movie, public info, free open accesibility, collective heritage

* Yrd. Doç., Adnan Menderes Üniversitesi, İletişim Fakültesi, Radyo, Televizyon ve Sinema Bölümü,
nlgbenli@gmail.com

GİRİŞ

İnsanoğlunun edindiği yaşamsal deneyimin sonraki nesillere aktarılması serüveni ilk insanın mağara duvarına çizdiği ilk resimden başlayarak günümüze kadar süregelmiştir. İnsanlık tarihi boyunca üretilen tüm bilgi ve birikim, sonraki nesillere kültürel ve bilimsel miras olarak görsel ve işitsel eserler aracılığıyla aktarılmaktadır. Bu kolektif mirasın sonraki nesillere aktarılma yöntemlerinden biri olan belgesel filmler de yazılı eserler kadar önemlidir.

Görüntünün pelikül üzerine kaydedilmesinin icadıyla birlikte Lumiere Kardeşlerin dünyanın çeşitli yörelerine gönderdikleri kameramanlar aracılığıyla saptadıkları görüntüleri kinetoskop salonlarında 25 sent karşılığı izleyiciye sunmaları belgesel sinemanın başlangıcı sayılsa da doğal çevreden dramatik yapıda yararlanılarak yapılmış ilk önemli çalışma Robert Flaherty'nin *Nanook of the North/Kuzeyli Nanook* (1920) katılımcı belgeselidir. Yine Flaherty'nin *Moana* (1926) adlı yapıtı belgesel sinemada doğalcı yaklaşımı, Jean Epstein'in çektiği *Finis Terrae/Bitmiş Toprak* (1928) şiirsel yaklaşımı, Alberto Calcavanti'nin *Rien que les heures/Yalnızca Saatler* (1926) belgeseli gerçekçi yaklaşımı, Joris Ivens'in *Yağmur/Regen/Rain* (1929) belgeseli şiirsel yaklaşımı, *Borinage, Köprü/The Bridge/De Brug* (1929), *Yeni Toprak, İspanya Toprağı, Endonezya Çağrısı ve 400 milyon* adlı yapıtları gerçekçi yaklaşımları ile dikkat çeker. Sovyet yönetmen Diziga Vertov'un *Kamerahı Adam/Chelovek s Kinoapparaton* (1929) adlı yapıtı ise gün doğumundan gün batımına kadar kentteki günlük yaşama ait görüntülerin toplandığı haber filmci yaklaşımıyla hazırlanmış belgesellerin en önemlisidir. Vertov kamerayı kino-glaz/sinema-göz olarak kullanmış ve insanın girebileceği her yerden kamerasıyla görüntüler yakalamıştır. Bir belgeseli haber videosundan ayıran en önemli unsur olan yaratıcı bakış açısı ve yorumu ise kurguya bırakmıştır. John Grierson'un ilk ve tek kişisel filmi olan *Drifters/Balıkçı Tekneleri* (1929) filmi ise propagandacı yaklaşım ile hazırlanmış önemli bir belgeseldir.

Belgesel sinemada Flaherty ile doğal ve pastoral yaklaşım, Vertov ile güncel ve aktüel yaklaşım, Grierson ile toplumsal yaklaşım öne çıkmıştır. James Flaherty, Dziga Vertov ve Joris Ivens'in belgesel film çalışmaları, Grierson'un İngiliz Belge Okulunu kurmasıyla bugünkü değerini kazanmıştır. Belgesel film hangi yaklaşımla çekilirse çekilsin insanlık tarihi boyunca üretilen tüm bilgi ve birikimi, sonraki nesillere kültürel ve bilimsel bir miras olarak aktarmanın en güvenilir yolu olmuştur. Belgesellerde güvenilirliği sağlayan unsurlar arasında; görsel-işitsel belgeler kadar olayın birinci derece tanıkları ve alanında uzman kişilerin sözel tanıklıkları da önemli yer tutar. Bunun dışında nesnel ve objektif olmaları yani konuya taraf olan ikinci ve üçüncü kişi/kurum/kuruluşlara da söz hakkı tanınmaları güvenilirlikleri açısından önemlidir.

Paul Rotha'ya göre belgesel film “selüloidin üzerine kayıt yapılırken gerçekliğin herhangi bir görünümünün yorumlanması, olaylara dayanan çekimler ya da oluşumlar ile bir duyum ya da neden yaratma, insanın bilgi ve kavramasını genişletme, ekonomi, kültür ve insan ilişkilerine yönelik çözümler sunmak ve uyarılma amaçlı yapımlar ortaya koymak” (2000: 22) olarak tanımlanmaktadır. Ünsal Oskay insanın doğayla ve başka insanlarla kurduğu ilişkilerin belirli biçiminden kaynaklanan unutmaya, acımasızlığa ve umutsuzluğa karşı direnen bir sanat formu, sanat alanı (1997: 148) olarak tanımlar belgesel sinemayı.

Belgesel sinema aynı zamanda “insanların birbirleriyle ve çevreleriyle ilişkilerinden doğan, günlük yaşam içindeki çeşitli toplumsal sorunları, olayları ve olguları kayıt eden, araştıran, çözümleyen; çalışma alanı yaşamın kendisi ve yaşamın gerçekleri olan film türüdür” (Ulutak, 1988: 110). Amerikan Belgesel Sinemacılar Birliği belgesel filmi “ekonomi, kültür ve insan ilişkileri alanlarında, mantığa veya duyguya seslenerek, insanların bilgi ve anlayışlarını daha fazla genişletme isteklerini kamçılayarak, mizansensiz çekimle veya olgular konusunda dürüst ve gerekçeli olmak koşuluyla-mizansenli çekim kullanarak gerçek’in tüm yönlerinin veya her hangi bir yönünün film üzerinde tüm yöntemlerle yazımlanması işlemi” (aktaran Sakızlı, 2005: 101) olarak tanımlar. Başlangıçta eğlence ve boş zaman etkinliği olarak izlenen belgesel filmler bugün gelinen noktada önemli toplumsal işlevler yerine getirmektedir. Yönetmenin bir zaman duymuş olduğu duyguyu, seçtiği biçim aracılığıyla diğer insanlara aktarmasının bir yolu olan” (Tokoğlu: 2000: 1) belgesel film; bir gerçeği görünür kılmak, bir olay hakkında duyarlılık yaratmak, bir vakayı tarihe not düşmek, kamuoyu oluşturmak ve dolayısıyla bireysel/toplumsal/siyasal bir davranış değişikliği oluşturmak üzere çekilmiş olabilir.

Politik olsun veya olmasın toplumu ilgilendiren ve izleyicinin belki de hiçbir zaman tanık olamayacağı olayları, belli bir sanatsal bütünsellik içinde görsel-işitsel araçlarla etkileyici şekilde aktarmayı başaran belgesel filmlerin son yıllarda prestijli ödüller alıyor olması, belgesellerin güvenilirliği ile de ilişkilidir. Bu değer yükselişi, aynı zamanda belgesel filmlerin toplum dinamiklerini etkileyebilirliğini de arttırmaktadır.

Belgesel öznesine ait fotoğraf, belge, sözel tanıklıklar ve amatör video kayıtları gibi gerçeği yeniden üretme araçları, yaratıcı bir yorumla örülerek izleyicinin algısını belirleyecek bir belgesel akışı oluşturulabilir. Roy Armes (2011), Alain Resnais’in “sinemayı zamanla oynama sanatı” (s: 230) olarak tanımladığını söyler ve Guernica filminde geçmiş bir zaman dilimini yeniden üretirken Picasso’nun bir tablosunu nasıl kullandığını anlatır. Bir Bask kasabası olan Guernica’nın İspanyol iç savaşı sırasında bombalanmasını anlatan tablodan aldığı farklı ıstırap görüntülerini (s: 231), Picasso’nun diğer tablo ve heykellerinin görüntüleri, fotoğraflar ve gazete manşetleri ile yeniden örgüleyen Resnais’in, tabloda görülen büyük acıyı görsel bir savaş ağıtı olarak nasıl yaratıcı bir yorumla sunduğunu tarifler. Belgeseli haber videosundan ayıran şey de yönetmenin özgün bakış açısı ve yaratıcı yorumudur.

Kameranın netliği, objektif seçimi, kameranın konuya olan uzaklığı, açı, ölçek, kamera hareketleri, ses ve aydınlatma gibi görüntü tasarımının estetik unsurları dışında kurgu tasarımı da belgeselde özgün bakış açısını ortaya çıkaran ve dramatik etkiyi arttıran önemli bir unsurdur. Bazı olayların doğası gereği yönetmenler yaratıcı yorumu kurgu yoluyla oluşturmayı tercih ederken, bazen de plan-sekansa dayanan bir çekimle dramatik etki oluşturmayı tercih edebilir. Andrew (2010), Flaherty’nin *Kuzeyli Nanook* (1923) adlı belgeselinde, Nanook’un buzun üzerinde açılan bir delikten fokla mücadelesini dramatik parçalara bölmeden izleyiciye sunmasını “bu sahneyi dramatik parçalara kesip bölmek, gerçek olan bir şeyi hayali olan bir şeye dönüştürebilirdi” (s: 263) ifadeleriyle över. Yönetmen gerçeği dramatik parçalara bölmeden izleyiciye sunabileceği gibi *The Internet's Own Boy: The Story of Aaron Swartz / İnternetin Öz Evladı: Aaron Swartz’ın Hikayesi* belgesel filminde olduğu gibi farklı zaman dilimlerinde gerçekleşen birbiriyle ilişkili olan bazı parçaları, belgeleri, olayları, görsel veya işitsel materyalleri toplumsal veya siyasi bir değişim

yaratmak adına röportajlar aracılığıyla parçadan bütüne doğru dokuyarak da izleyiciye sorgulayıcı bakış açısıyla sunabilir.

Gerçeği bölmeden sunan plan-sekans çekim tekniği sadece belgesellere özgü bir sinemasal teknik değildir. Örneğin Rus yönetmen Aleksandr Sokurov'un Russian Ark/Rus Hazine Sandığı (2002) filmi 99 dakikalık tek bir plan-sekans çekim tekniği ile gerçekleştirilmiştir. Rusya Devlet Müzesinin salonları arasında müzik, resim ve danslar eşliğinde büyüdü bir atmosferde gerçekleşen kültür, sanat ve tarih şölenini izleyiciye sunan Russian Ark filmi, baştan sona tek bir planda çekilen ilk film olma özelliğini de taşır.

Farklı zaman dilimlerinde gerçekleşen bazı olayların izleyiciye etkili bir bütünsellik içinde anlatılabilmesi, hareketli ve/ya durağan görsel - işitsel öğeler ve sözel tanıklıkların etkili biçimde kullanılmasına bağlıdır. Belgesellerin; bir gerçeği görünür kılmak, bir olay hakkında duyarlılık yaratmak, bir vakayı tarihe not düşmek, kamuoyu oluşturmak, bireysel, toplumsal veya siyasal bir dönüşüme aracılık etmek işlevlerinin yanı sıra bir gerçeği soruşturmak ve ortaya çıkarmak gibi çok önemli başka bir işlevi daha vardır.

Anadolu Üniversitesi 12. Film Festivali Kitapçığında da yer aldığı gibi yönetmenler Rob Lemkin ve Thet Sambath, *Enemies of The People/İnsanların Düşmanları* (2009) belgeselinde dünyanın en karanlık dönemlerinden birine ışık tutmaya çalışarak 2 milyon kişinin gömüldüğü ölüm tarlalarını açıklamaya çalışır ve Kamboçya'da yaşanmış trajedinin gerçek hikayesini (s: 189) soruşturarak gerçeği ortaya çıkarmaya çalışır.

Etkileyici dramatik unsurlar belgeselin sinematik öyküleme boyutuna katkı vererek belgeselin anlatısını güçlendiren yapıtaşlarıdır. Belgesellerde dramatik unsur yaratma yöntemleri;

- Yakın çekim
- Özel kamera kullanarak izleyici ile özdeşlik yaratma
- Alan derinliği (Kuruoğlu, 2006: 102)
- Röportajlarda dramatik aydınlatma
- Röportaj verenin bağlamdan kopartılarak öne çıkartılması
- Çekimlerin uygun açı ve ölçekte gerçekleşmesi
- Belgesel öznesine ait fotoğraf, video, gazete haberi vb. görselleştirme araçlarının doğru ve yerinde kullanılması
- Uygun seslendirme ve uygun müzik kullanımı
- İddiaların delillendirilmesi
- Dramatik akışın yaratıcı yorumla dokunması
- Canlandırma/grafik/animasyon kullanımı
- Ayrıntılarla planların güçlendirilmesi
- Etkileyici bir kurgu olarak sayılabilir.

Kurmaca filmlerde geçmişe referansların flashback'ler ile sağlanması sıkça kullanılan bir yöntem olmasına karşın bu durum belgesellerde daha çok sözel tanıklıklar, fotoğraflar ve yazılı belgeler gibi görselleştirme araçları aracılığıyla gerçekleşir. İçeriğin daha anlaşılır şekilde aktarılması ve dramatik etkinin artırılması adına canlandırma ve animasyon gibi yöntemlerle de gerçeğin yeniden üretimi sağlanabilir. Yönetmenliğini Burak Cem Arlıel'in

yaptığı 2011 tarihli *Türk Pasaportu/Turkish Passport* belgesel filmi tarihin tozlu yaprakları arasında kaybolmuş bir gerçeği ortaya çıkartmaya çalışırken canlandırma yöntemini de kullanmıştır. Belgesel II. Dünya savaşı sırasında Türk diplomatların çok sayıda Yahudi'nin hayatını kurtardığı süreci soruşturur. Belgeler ve sözel tanıklıklar yanı sıra dramatisasyon tekniğini de kullanan film 2011 Cannes film festivalinde Türklerin Schindler'i olarak adlandırılmıştır.

Dijital kitle iletişim aygıtlarının yaygınlaşmasına bağlı olarak artan amatör ve/ya profesyonel olsun reel time kamera görüntülerinin kullanımı da belgesellerde dramatik etkinin arttırılmasını sağlayan araçlarından biri olarak karşımıza çıkmaktadır.

Yönetmen *Michael Moore* tarafından çekilen *Fahrenheit 9/11* (2004) belgesel filmi George Washington Bush'un kazandığı başkanlık seçiminin şaibeli olduğu iddiasıyla başlar ve Başkan Bush'un asıl amacının 11 Eylül saldırısının ardındaki gerçekleri ortaya çıkartmak yerine "Irak'a savaş açmak" olduğu iddiasıyla devam eder. ABD başkanlık seçimleri gibi önemli bir konudaki karanlık ilişkilerin varlığına ait iddialarını gerek sözel tanıklıklar gerekse profesyonel video kayıt zenginliğini de ustaca kullanarak delillendiren yönetmen, belgeselin izleyici üzerindeki etkisini katlayarak 2004 Cannes Film Festivalinde Altın Palmiye ile ödüllendirilmiştir. *Fahrenheit 9/11* belgeseli festival tarihinin en uzun süreli ayakta alkışlanan filmi olmasının yanı sıra tüm zamanların en fazla hasılat yapan belgeseli de olmuştur.

2014 yılında En İyi Belgesel Film dalında Oscar ödülü alan yönetmenliğini Laura Poitras'ın yaptığı *Citizenfour* (2014) filmi National Security Agency (NSA/Ulusal Güvenlik Teşkilatı) ve Central Intelligence Agency (CIA/Merkezi İstihbarat Teşkilatı) eski çalışanı Edward Snowden'ın ifşa ettiği belgelerle NSA'nın 11 Eylül sonrası izlediği politikalarla özel hayat sınırlarını ihlal ettiği ve tüm dünyayı izlediği gerçeğiyle izleyiciyi yüzleştirir. Yine tüm dünyanın sarsıldığı benzer bir konuyu beyaz perdeye taşıyan yönetmenliğini *Alex Gibney*'in yaptığı, *We Steal Secrets: The Story of Wikileaks / Sırları Çalıyoruz: Wikileaks'ın Hikayesi* (2013), *Julian Assange*'nin sahibi olduğu internet sitesi *Wikileaks* üzerinden üst düzey gizli diplomatik yazışmaların sızdırılmasıyla ortaya çıkan devletlerin ve istihbarat örgütlerinin kirli işlerini anlatan önemli bir belgeseldir.

Ödüllendirilmelerinin yanı sıra gişe başarısı da elde etmiş bu belgesellerin, vatandaşlık bağı gözetmeden farklı coğrafyalardaki izleyicileri aidiyetlerine ve politik görüşlerine bakmaksızın ortak bir bilinç içinde buluşturabilme başarıları, insanlığın ortak kültürel ve bilimsel mirasını sonraki nesillere aktarmanın en güvenilir yollarından biri olmalarıyla açıklanabilir.

Kamuoyunu ilgilendiren tüm iddialarını görsel-işitsel görselleştirme araçlarıyla delillendirmesi bu belgesellerin inandırıcılıklarını ve güvenilirliklerini sağlayan ortak noktalarıdır. Bunun dışında onları değerli kılan gerçekçilik, toplumsallık ve estetik kaygı gibi unsurlara ek olarak Grierson'un da söylediği gibi "gerçeği yaratıcı bir biçimde" işleyen anlatılarıdır.

Belgeseller insanlık tarihi boyunca üretilen tüm bilgi ve birikimi, sonraki nesillere kültürel ve bilimsel bir miras olarak aktarmanın en güvenilir yolu olmasının dışında toplumsal dinamikleri harekete geçirerek toplumsal ve siyasal değişikliklere kıvılcım olması açısından

da önemlidir. Örneğin; yönetmen Can Candan'ın 2013 yapımı *Benim Çocuğum* belgeseli, farklı cinsel tercihleri olan çocuklara anne ve babalarının gözünden bakılmasını öneren yapısıyla, toplumsal dinamikleri harekete geçirmeyi hedefler. “*Benim Çocuğum* belgeselinin yapım, dolaşım ve gösterimleri esnasında özellikle internette alternatif kamusal alanlar oluşmuş, bu alanlarda yeşeren koalisyonların tetiklemeyle belgesel ekibi siyasi elitlerle temasa geçerek LGBT haklarını ana akım söylemlere müdahil etmeye çalışmışlardır” (Koçer, 2015: 208). Belgesel filmler;

- Bilgilendirici bir kaynak işlevi görmesi
- İnsanlık tarihine ait bilgileri gelecek nesillere aktarması
- Kamuoyu oluşturması
- Toplumsal hafızanın oluşturulması
- Toplumsal dinamiklerin harekete geçirilmesi
- Kültürel süreklilik açısından da önemli roller üstlenirler.

Ünsal Oskay, küresel dünyanın temeline yerleştirilmek istenen ve dayatılan yaşama kültürünün, insanı ele geçirdiği, insanın bütün insansal yetilerini, duygularını, uslamlama gücünü unutturmak ve onu sistemin tam bir uydusu haline getirmek isteyen bir mantığa dönüştüğü günümüzde belgesel sinemacıların, gerçekliğin kopuk bir şekilde görünen parçalarını bir araya getirilmesi ve dünyaya hakim olan yaşam tarzının eksik ve yanlış olduğunun fark edilmesi için insanlara yardımcı olması gerektiğini (1997: 151) belirtir.

Dijital platformlarda bilimsel bilgiye açık ve özgür erişim hakkı tartışmalarını içeren *The Internet's Own Boy: The Story of Aaron Swartz / İnternetin Öz Evladı: Aaron Swartz'ın Hikayesi* (2014) belgeseli Aaron Swartz'ın dehası, fikirleri ve açık erişime bakış açısını sergileyen biyografik anlatı yapısını çok zengin bir içerikle izleyiciye sunarken, insanlığın kolektif mirası olan bilginin kilit altında tutularak ticari meta olarak alınıp satılması hakim görüşünü eleştirir. Bu bakış açısının eksik ve yanlış olduğunun izleyiciye aktarırken birbirinden bağımsızmış gibi duran gerçeklik parçalarını bir araya getirerek izleyiciye yol gösterir.

Süha Arın, belgesel anlatılarını yedi kategoriye ayırır.

1. **Klasik Sözlü Anlatım:** Kare dışı bir anlatıcı ile görüntüler sözel olarak desteklenir.
2. **Sözsüz Anlatım:** Anlatı sadece müzik ve ses efektleri eşliğinde yapılandırılır.
3. **Görüntü ile Sesi Farklılaştırma:** Belgeselin başında, görüntü ve ses kuşağında farklı şeyler anlatılır; iki kuşak bir süre sonra örtüşür.
4. **Sorunu ya da Konuyu, Belgeselde Yer Alan Kişi ya da Kişilere Anlattırma:** Bu anlatım dilinde bir anlatıcı yoktur, dramatik yapı belgeselin konusu ile ilişkili gerçek kişilerin anlattıkları ile oluşturulur.
5. **Görünen bir Anlatıcının Kameraya Bakararak Anlatması:** Anlatıcı, seyirciyle göz teması kurarak olayı anlatır.
6. **Açıklayıcı Yazılarla Anlatma:** Belgeselde ‘altyazı’ ya da ‘üst yazı’ olarak kullanılan bu açıklayıcı yazılar, kısa ve öz olmakla birlikte, görüntü kuşağında yer alır.
7. **Karma Anlatım:** İki ya da daha fazla anlatım türü bir arada kullanılır (aktaran Öztürk, Erişim: 03.01.2017).

The Internet's Own Boy: The Story of Aaron Swartz belgeselinde “**Sorunu ya da Konuyu, Belgeselde Yer Alan Kişilere Anlatırma**” tekniği benimsenmiştir. Konu öznesinin açık ve özgür erişime adanmış 26 yıllık biyografisi, çocukluk çağından itibaren önce aile bireylerine sonra birlikte çalıştığı dijital dünyanın öncü çalışanlarına, bir dönem hayatını paylaştığı kız arkadaşına, ABD senatosu senatörlerine, temsilciler meclisi üyelerine, anlatılmıştır. Bu sözel tanıklıklar, konu öznesinin yaşarken katıldığı konferans ve televizyon programlarına ait videolar, ölüm haberlerinin yer aldığı televizyon bültenleri ve yine konu öznesinin kişisel video kayıtları ile dokunarak güçlü bir yapı oluşturulmuştur. Aron Swartz’ın dijital/sanal kamusal alanda yer alan bilginin kolektif bir miras olduğu yönündeki görüşlerini açıkladığı konferans ve röportajlara ait video kayıtları belgeselin inandırıcılığını sağlayan önemli araçlardır. Belgeselde çok değerli kamusal bilginin açık ve özgür erişim kapsamında erişilebilir olması gerektiğinin altı çizilirken belgesel öznesinin ölümünün de bilgiyi kendi tekelinde tutmak isteyen hükümet yetkililerince ilişkili olduğu iddia edilmiştir.

Kamu kaynakları kullanılarak üretilmiş bilimsel bilginin, telif hakkı ve lisans ücretleri gibi maddi engeller olmaksızın isteyen herkes tarafından dijital ortam üzerinde ulaşılabilir olması bedelsiz açık ve özgür erişim hakkı olarak adlandırılmaktadır. Kamu kaynakları ile finanse edilmiş ve gönüllülük esasına göre üretilmiş sanal kamusal alandaki bilgiye, isteyen çalışmacının istediği zaman maddi ve manevi hiçbir engelle karşılaşmadan ulaşabiliyor olması kamu yararı açısından da çok önemli. Sanal kamusal alana geçmeden önce kamusal alana değinmek yerinde olacaktır.

1. Kamusal Alan

Kamusal alan (public sphere) kavramını ilk kez gündeme getiren siyaset bilimci Jürgen Habermas (2003) “*Kamusal Alanın Yapısal Dönüşümü*” adlı eserinde kamusal ve kamu kavramlarının çok farklı anlamlara geldiğini (s: 57) belirtir.

Türk Dil Kurumu Büyük Türkçe Sözlüğünde kamusal alan kavramı tanımlanmamıştır. Kamu sözcüğünün anlamı;

1. Halk hizmeti gören devlet organlarının tümü.
2. Bir ülkedeki halkın bütünü, halk, amme

olarak tanımlanırken, kamusal sözcüğü de “kamu ile ilgili” şeklinde tanımlanmıştır (<http://www.tdk.gov.tr>). Kamu teriminin, bütünü ayrı bir bileşeni olan bireylerin içinde eşit olarak yer aldığı, genel soyut bir alanı da ifade ettiği söylenebilir.

Kamusal sözcüğü “kamu ile ilgili” olarak tanımlandığına göre kamusal alan için “**kamu ile ilgili alan**” çıkarımını yapmak mümkündür. Bu durumda “kamusal alan” kavramı için **halk hizmeti gören devlet organlarının tümü ile ilgili alanlar ve bir ülkedeki halkın bütünü ile ilgili alanlar** olduğu çıkarımı yapılabilir.

Kamusal alan devlet otoritesinin hâkim olduğu alanlar mıdır yoksa tam aksine halkın özgürce kullanabildiği alanlar mıdır? sorusuna Ercins (2013), devletin gücünün kullanıldığı yerleri ifade eden “kamu erkinin (otoritesinin) alanı” ile toplumdaki “demokratik katılım ve eleştirel söylem alanı” olarak düşünülmesi gereken kamusal alanı birbirinden ayırmak ve farklı düşünmek gerektiğini (s: 298) söyleyerek cevap verir. Birbirinden bu kadar keskin

çizgilerle ayrılan iki ayrı olgunun da (devlet organları ile ilgili alanlar ve halkla ilgili alanlar) aynı kavramla tanımlanabiliyor olması, devlet organlarının tümünün varlık sebebinin kamu oluşu ve kamunun bu organların içinde asli unsur olarak yer alıyor olması ile açıklanabilir (mi?).

Eren (2005), kamusal alan kavramının tarihsel bir gelişme içinde ele alan Habermas'ın bile, "kamusal alan" kavramını, net olarak tanımlayamadığını ve kavramın anlamındaki bulanıklığa işaret ettiğini (s: 98) söyler. Sosyal, işlevsel veya sembolik faaliyetlere bağlı olarak kamusal alan tanımı değişiklik göstermektedir. Devlet ve toplum arasında bir yerde bulunan kamusal alanın tanımını, özel alandan yola çıkarak yapan Peters ve Cmiel (1997), kamusal alanı, "açık, görülebilir, kolektif ve herkesin rahatlıkla girebildiği" yer, özeli ise kapalı, görünmez, bireysel ve yasak bölge (s: 259-260) olarak belirler. Bu durumda bireylerin evleri özel alandır. Tam özel alan kapsamı dışında kalan bütün alanların, kamusal alan olduğunu söylemek mümkünmüş gibi görünürken Habermas (2003), "Kamusal Alanın Yapısal Dönüşümü" adlı eserinde "Özel alan ile kamu alanı arasındaki ayrım çizgisi, evin tam ortasından geçer" (s: 63) ifadesi ile kamusal alanın sınırlarını özel alan sınırları aleyhine olmak üzere genişletir. Dijital/sanal dünyada neredeyse özel alanların büyük bir kısmının kamusal alanmış gibi varsayıldığı gerçeği karşımıza çıkar.

Kamusal alan kavramını sinema bağlamında değerlendirdiğimizde, sinemadaki söylemler ve tartışmalar, sinemanın kamusal alana yayıldığı ve sinemanın, kamusal alanda aktif olan kendi kamuoyunu oluşturmasının mümkün olduğu arasında gidip gelmektedir (Cengiz, 2015: 23). Sinema bu anlamda temsilin ve algının bir takım ilişkileri içinde yoğunlaşarak, kendi kamusal alanını oluşturur (Süalp, 1997: 3). Belgesel sinema farklı coğrafyalardan doğan ve izleyicinin asla tanık olamayacağı farklı öyküleri izleyiciyle buluşturarak zaman ve mekan sınırı tanımaksızın kamusal bir alan yaratır. Burada kast edilen izleyicinin belgesel izlerken toplu olarak bulunmuş olduğu fiziki alan değildir. Belgesel sinemanın kamusal alan boyutu; belki de birbirinden farklı zaman ve coğrafyalarda bulunan izleyiciye ulaştırılan temsilin izleyici algısı ile yoğunlaşmasıyla açığa çıkan kolektif bilinç, tutum ve davranışlarla ortaya çıktığı varsayılan soyut kamusal alandır.

1.1. Dijital/Sanal Dünyada Kamusal Alan

Çağımızın en umulmadık ve inanılmaz buluşu olan internet; bilinen tüm iletişim, yol, yöntem, kanal ve tekniklerin tamamını içinde barındıran görsel - işitsel ve teknolojik bir kombinasyondur.

Dünyadaki tüm bilgisayarların bir ağla birbirine bağlı olduğu ve bilgi alışverişi yapabildiği bu teknolojik ağ veya siber dünya, *Citizenfour* (2014) belgeselinin de iddia ettiği gibi bireysel özgürlüklerin kısıtlandığı, hükümet ve şirketlerin gizli bir gözetleme/dinleme ağı tesis ettikleri savına rağmen bir internet uygarlığına dönüşmüştür. Bu internet uygarlığında yer alan, e-devlet, e-öğrenme, e-sağlık, e-posta, e-alışveriş, e-sınav, e-kütüphane, e-gazete, e-banka, e-belediye benzeri pek çok uygulamayı bedelsiz olarak kullanabilmek için internet uygarlığının bir tür nüfus cüzdanı sayılabilecek kullanıcı adı ve şifreler kullanmak yeterlidir.

Yeni medyanın multimedya özellikleri ve etkileşimli yapısı bireylerin kendini özgürce ifade edebilmelerini sağlamakta ve kamusal alanın (Altın, 2013: 127) zaman ve mekandan bağımsız olarak sınırları da genişlemeye devam etmektedir. Kullanıcı adı ve şifreler ile bir tür dijital

vatandaşlık oluşmakta ve bu yolla bireyler, alışveriş yapabilmekte, banka işlemleri gerçekleştirmekte, vergi yatırabilmekte, kütüphanelerden yararlanabilmekte, hastaneden randevu alabilmekte, laboratuvar sonuçlarını internet üzerinden öğrenebilmekte hatta hekime muayene dahi olabilmektedirler.

Tanılır (2003), İnternet Çağı: Yeni bir Medeniyete - Siberia'ya Doğru Mu? adlı bildirisinde Frances C. Cairncross'un *The Death of Distance* (1997), adlı yapıtında bu durumu mesafenin ölümü olarak tanımladığını ve internet'in bir ruhsat veya izin gerektirmeksizin serbestçe herkes tarafından kullanılabilir bir kamusal alan (s: 2) olduğunu söyler. Herkesin serbestçe kullanabileceği bu kamusal alanda yer alan kamusal bilgiye de dileyen herkesin açık ve özgür erişim kapsamında ulaşabilir olması gerekir.

Tamamen gönüllülük esasına göre üretilmiş ve bilgiyi üretenin hiçbir ücret talep etmediği akademik çalışmalarda telif korumasından ya da telif hakkı sahiplerinden söz etmek mümkün değildir. Bu nedenle kamu kaynakları ile gönüllülük esasına göre üretilmiş, yine gönüllülük esasına göre hiçbir ücret talep edilmeden hakem değerlendirmesinden geçmiş akademik bilginin kamusal bilgi olduğunu söylemek yanlış olmaz. Dolayısıyla kamusal alanda yer alan bu bilgiye isteyen herkesin açık ve özgür erişim kapsamında erişebilmesi kamu yararı için gerekli olduğu kadar zorunludur da.

1.2.Sanal Kamusal Alanlara Açık Erişim Hakkı

Açık erişim; bilimsel araştırma sonuçlarının, zaman ve mekân sınırlılığı olmaksızın kullanıcıların “**ücretsiz**” olarak ulaşabileceği dijital ortamda depolanması (Dilek-Kayaoğlu, 2006: 36) anlamına gelirken aynı zamanda kolektif bir miras olan bu kamusal bilgiye ulaşırken telif hakkı ve lisans ücretleri gibi engellerin de aşılması anlamına gelir.

2002 yılında Budapeşte’de Açık Erişim Girişimiyle önemli iki karar alınmıştır.

1. Araştırmacıların hakemli dergilerde yayınlanmış makalelerini, dileyen herkesin dilediği zaman ulaşarak bedelsiz yararlanabilmesi adına internet üzerinde yayınlama hakkının yayıncılar tarafından kabul edilmesini sağlamak.

2. Araştırmacıları, makalelerini değişik çözümlerle finanse edilmiş hakemli açık erişim dergilerinde yayınlamaları yönünde teşvik etmek.

Budapeşte Açık Erişim Girişimi dışında sonraki birkaç yıl içinde açık erişimle ilgili birçok bildirge yayınlanmıştır. Bazılarına Türkiye’nin de imza koyduğu bu bildirgelerde açık erişim ile ilgili girişimler desteklenmiştir. ABD, İngiltere, Portekiz gibi çeşitli ülkelerdeki üniversiteler, kamu kaynakları ile desteklenen araştırmalardan üretilen yayınların ücretsiz olarak herkesin erişimine açılmasını ilgili yayın şirketlerine önermeye (Tonta 2006: 2, 3) başlamışlardır. Böylece kamusal bilgi olarak değerlendirilen akademik çalışmalara dileyen herkesin bedelsiz ulaşma hakkının tesisi yönündeki beklenti de yükselmiştir.

Yayın ve bilimsel kurulların akademi içinden çıktığı, editörlerin de bunlar arasından seçildiği bir akademik piyasa ortamında, bilimsel bilgiyi bedelsiz üreten aynı zamanda kendi ürettiğinin tüketicisidir de... Halkın vergileriyle yani kamu fonlarıyla desteklenen akademik/kamusal bilgiye erişmek internetin ağ biçimindeki yapısı nedeniyle teknolojik olarak çok kolaydır.

1.3.İnternet Aktivizmi/Siber Aktivizm

Sosyal paylaşım siteleri siber aktivizmin temellerinin atıldığı ortamlar olmuştur. İnsanlar duygu ve düşüncelerini sosyal ağların sanal kamusal alanlarında birbirleri ile paylaşmakta ve tartışmaktadır. Toplumsal veya siyasi değişim oluşturabilmek için benzer düşünceleri taşıyan kullanıcılar sanal dünyanın dijital vatandaşlık kimliği sayılan kullanıcı adı ve şifrelerle sanal kamusal alanlarda bir araya gelerek gruplar oluşturmaktadır. Öne çıkan konularda kamuoyu yaratarak toplumsal veya siyasal değişiklik yaratacak siber aktivitelerde bulunmakta ve zaman zaman da bu aktiviteleri internet üzerinden örgütleyerek fiziki kamusal alanlara taşımaktadırlar. *The Internet's Own Boy: The Story of Aaron Swartz / İnternetin Öz Evladı: Aaron Swartz'ın Hikayesi* belgeselinde yer aldığı gibi Aaron Swartz'da internet sansür yasaları PIPA ve SOPA'ya internet ortamında başlattığı siber aktivizm ile muhalefet ederek yasa tasarılarının iptalini sağlamıştır.

1.4.Siber Suçlar, Hukuk ve Yasal Düzenlemeler

İnternetin ağ biçiminde yapısı ve ulusal sınırları ortadan kaldıran dijital vatandaşlık sebebiyle her kullanıcıya eşit mesafede oluşu, kullanıcıların sosyo-kültürel durumlarının çeşitlilik göstermesi, suç kapsamına giren fiillerin belirlenmesini ve hukuki yaptırım kriterlerinin belirlenmesini zorlaştırmaktadır.

Bilgisayar ve iletişim teknolojilerindeki gelişmeler bir taraftan insan hayatını kolaylaştırırken diğer yandan da bilgiye erişim ve bilgiyi yayma konusundaki farklı yaklaşımlar sonucu sanal ortam suçlarının gerçekleşmesine sebep olmaktadır. Siber suç, suçun fail ya da faileri tarafından bilişim sistemi kullanılarak başka bir bilişim sisteminin güvenliğini, buna bağlı verileri ya da kullanıcıya yönelik işlenen suçtur (Köse ve Köse, 2013: 105-106). Avrupa Siber Suçlar Sözleşmesi'nin dördüncü maddesi, **“bilgisayar verisine hakkı olmadığı halde, bilerek ve isteyerek zarar verme, silme, bozma, değiştirmeye ya da ortadan kaldırma fiilleri işlenmesini”** suç olarak tanımlamıştır. Yine aynı sözleşme'nin 5. maddesinde de **“veri yükleyerek, aktararak zarar vererek, silerek, bozarak, değiştirerek veya müdahale ederek bilgisayar sisteminin kullanımında hakkı olmadığı halde bilerek ve isteyerek bilgisayarın sisteminin çalışmasını sekteye uğratma”** suç olarak tanımlanmıştır (www.kolluk.org Erişim Tarihi: 06.08.2016).

The Internet's Own Boy: The Story of Aaron Swartz belgeselinde, internetin dahi çocuğu Aaron Hillel Swartz'ın kurduğu düzenekle bir yayın şirketinin arşivinden bilimsel makaleleri harici belleklere indirmesinin devlet tarafından suç kapsamında değerlendirildiği belirtilmektedir. Belgeselde bilgisayar verilerinin tahrip edilmediği, yeni veriler girilmediği, verilerin erişilmez kılınmadığı, sistemin işlemesine engel olunmadığı, satılmadığı ve çıkar amaçlı kullanılmadığı **“sadece harici belleklere kopyalandığı”** belirtilmektedir. Sanal kamusal alanda, kamu kaynakları ile üretilmiş ve insanlığın ortak mirası olan kamusal bilgiye her bireyin serbestçe erişim hakkının olduğu gerekçesiyle bu suçun oluşmadığı iddia edilmektedir.

Federal Ceza Kanunu'nun 1030. maddesinde, **“ABD hükümetine zarar vermek veya başka bir ülkeye yarar sağlamak amacıyla savunma ve dışişlerine ait tasnif edilmiş ve gizlilik dereceli bilgiye izinsiz olarak erişmek, finansal bir kurumun finans kayıtlarına veya tüketici bilgilerine ulaşmak veya bunları kullanmak amacıyla bir bilgisayara hukuka aykırı olarak**

girmek” cezalandırılan bir fiil olarak düzenlenmiştir. Ayrıca devlet kurum veya teşkilatlarınca veya hükümet tarafından kullanılan bir bilgisayara yetkisiz erişmek de suçtur (Yılmaz, 2011: 64-65).

Yılmaz (2011), 5237 Sayılı TCK’nın 244. Maddesinde Düzenlenen Bilişim Alanındaki Suçlar makalesinde bilişim suçlarını;

1. Bilişim Sistemini Engelleme, Bozma, Verileri Yok Etme, Değiştirme veya Başka Yere Gönderme Suçu

2. Bilişim Sistemleri Aracılığıyla Yarar Sağlama Suçu (s: 63, 85)

olmak üzere iki ayrı başlık altında inceler ve “Kişilere karşı işlenen suçlar ile banka veya kredi kurumlarına ve kamu kurumlarına yönelik işlenen suçların cezaları arasında ayrıma gidilmesi anlamlıdır” (s: 95) saptamasını yapar.

Siber terörü Özcan (2004), “Hukuken yetkili kılınmış görevlilerin eylemleri dışında, siber sistemlere karşı girişilen ve kişi veya kişilerin ölümü veya yaralanması, kamu düzeninin bozulması veya önemli ekonomik zarar veya mallara karşı önemli zararlara neden olması muhtemel olan şiddet, bozma ve engelleme eylemlerinin kasıtlı şekilde yapılması veya yapılacağı tehdidi” (s: 309) olarak tanımlar.

Elektronik sistemlerin içine izinsiz girerek şifrelerinin kırılması, sistemlerin devre dışı bırakılması, veri trafiğinin kesintiye uğratılması belli bir sosyal veya siyasal amacı gerçekleştirmek için yapılabileceği gibi toplumsal baskı ve korku yaratmak amacıyla da yapılabilir. İnsanlığın kolektif mirası olan bilimsel çalışmaların, sanal kamusal alanda kilit altında tutulmasının haksızlık olduğunu iddia eden Aaron Swartz’ın bedelsiz açık ve özgür erişim amacıyla yaptığı faaliyet siber aktivizm kapsamında mı değerlendirilmelidir? Ya da siber terör mü sayılmalıdır? Yoksa savcı Stephen Heymann’ın Hacker operasyonları ile ilgili bir televizyon kanalına verdiği röportajdaki “hırsızlık hırsızlıktır, bilgisayar komutuyla ya da levye ile doküman, veri ya da dolar almak aynı şeydir” bakışıyla hırsızlık olarak mı değerlendirilmelidir?

2. Çalışmanın Amacı ve Kapsamı

Film, bir internet dâhisinin dijital dünyaya yön veren çalışmalarının aktarıldığı belgesel yönünün yanı sıra insanlığın ortak kültürel mirası olan bilimsel bilgiye açık ve özgür erişim hakkını da tartışmaya olanaklı kılması açısından da önemli. Film ücretli akademik yayın kaynağı JSTOR’un arşivinde bulunan makaleleri, kurduğu bir düzenekle harici belleklere indirdiği için hakkında dava açılan Aaron Swartz’ın, bilginin verdiği gücü tekelinde bulundurmamak isteyenler tarafından öldürüldüğü iddialarını, birbirinden kopuk gibi görünen gerçeklik parçaları arasında güçlü bağlar kurarak delillendirmektedir. Bunun yanında toplumsal dinamikleri sorgulayan ve bir gerçeği soruşturan anlatı yapısıyla da önemlidir.

Belgesel baştan sona izlenerek deşifresi yapılmıştır. Sanal kamusal alanlara açık erişim hakkı ile ilgili literatür taraması yapılarak bu yönde yapılmış girişimler (konunun çok kapsamlı olması nedeniyle) ana hatları ile çalışmanın çerçevesine alınmıştır.

Açık erişim, bilim insanları tarafından üretilmiş akademik çalışmalara kamusal bilgi olması dolayısıyla engellenmeden ve hiçbir ücret ödmeden dijital ortamda kamu tarafından erişilebilirliği ifade eder. Bilim insanları tarafından kamu yararı için üretilen akademik bilgi, gönüllü hakemler tarafından gönüllülük esası çerçevesinde bedelsiz olarak değerlendirilmekte ve akademik yayın kuruluşları tarafından yayınlanmaktadır. Makale yazarları telif hakkı talep etmedikleri halde bazı yayın kuruluşları bu makaleleri ancak belli bir ücret karşılığında erişime açmaktadır. Akademisyenler tarafından üretilen akademik bilgi yayın şirketleri tarafından yıllık abonelik sistemi ile üniversitelerin kütüphanelerine yani bilgiyi bedelsiz üretmiş ve bedelsiz olarak hakemliğini yapmış olan akademisyenlerin erişimine belli bir ücret karşılığında açılmakta ya da belli bir ücret karşılığı satışa sunulmaktadır.

The Internet's Own Boy: The Story of Aaron Swartz / İnternetin Öz Evladı: Aaron Swartz'ın Hikayesi (2014) belgeselinin dijital platformlarda bilgiye bedelsiz açık ve özgür erişim hakkını savunan yorumlayıcı-açıklayıcı anlatı tarzı ekseninde, bilgiye erişimdeki devrimsel nitelikteki hız ve dijital çağın getirdiği sınırsız olanaklar da dikkate alınarak, bu çalışmanın bilgiyi kilit altında tutarak gücü tekelinde bulundurma bakış açısı yerine bilginin paylaşılarak çoğaltılması anlayışının inşası yönünde ortam oluşturacağı umulmaktadır.

3. Brian Knappenberger ve Filmleri

Yönetmenin teknoloji, finans, politika ve kültür dünyasının yaratıcı - yenilikçi kariyerlerini araştıran belgesel serisi *Bloomberg Game Changers* 2010 tarihlidir. Diğer filmi 2012 tarihli *We Are Legion - The Story of the Hacktivists* bir grup (Anonymous) hacktivistin küresel bir harekete dönüşen nefes kesici serüveninin anlatıldığı bir belgeseldir. Hem senaristliğini hem de yönetmenliğini yaptığı 2014 tarihli Amerika buz hokeyi engelli takımını konu alan *Ice Warriors: USA Sled Hockey* belgeseli de dahil olmak üzere yönetmen Discovery Channel, Bloomberg'e çok sayıda belgesel film üretmiştir. Brian Knappenberger'in hem senaristliğini hem de yönetmenliğini yaptığı 2014 tarihli *The Internet's Own Boy: The Story of Aaron Swartz* belgeseli 2015 yılı Akademi ödüllerinde en iyi belgesel dalında aday gösterilmiştir. Film, yazılım geliştirici, yazar ve internet aktivisti Aaron Hillel Swartz'ın 26 yıllık kısa hayatını adadığı **bilgiye bedelsiz açık erişim hakkını** savunmaktadır.

The Internet's Own Boy: The Story of Aaron Swartz (2014) belgesel filmi önce ücretli olarak gösterime sunulmuş ancak daha sonra bunun Aaron Hillel Swartz'ın savunduğu ilkelere ters olduğu fark edilerek yapımcıları tarafından kâr amacı güdülmeyen sürece telif hakkı gözetilmeksizin açık ve özgür erişim kapsamında gösterilmesine karar verilmiştir.

4. The Internet's Own Boy: The Story of Aaron Swartz (2014) Belgeseli

Türkçeye *İnternetin Öz Evladı Aaron Swartz'ın Hikayesi* olarak çevrilen belgesel filmin yönetmeni olan Brian Knappenberger, aynı zamanda filmin senaryosunu da yazmış. Amerika yapımı 105 dakikalık biyografik belgeselde Aaron Hillel Swartz'ın bilgiye bedelsiz erişim hakkı savunuculuğunun yanı sıra internet sansür yasaları PIPA ve SOPA ya karşı vermiş olduğu mücadele de anlatılmaktadır.

Henry David Thoreau'nun "*Adil olmayan yasalar mevcuttur. Onlara itaat etmekle mi yetinelim? Değiştirmek için mücadele edip değişene dek itaat mi edelim? Yoksa bir an evvel ihlâl mi edelim?*" sözleri ile açılan belgesel toplumsal dinamikleri harekete geçirmeyi öneren

etkileyici jeneriğiyle giriş yapar. Fonda izleyiciyi gerilimli bir bekleyişe sürükleyen müzik yer almaktadır.

Aaron Swartz 2009 yılında Amerikan Federal Mahkemelerinde görülen davalara ilişkin, sayfa başına 10 sent ödenerek satın alınabilen kamuya ait belgeleri PACER veri tabanından indirerek yaklaşık 2.7 milyon mahkeme belgesini internette yayınladı. 2011 yılında ücretli akademik yayın kaynağı JSTOR (Journal Storage) arşivinde bulunan makaleleri, MIT (Massachusetts Institute of Technology) Üniversitesinin bilgisayarlarını kullanarak kurduğu bir düzenekle harici belleklere indirir. Aaron Swartz'ın hakkında siber terör gerekçesiyle 35 yıl hapis ve bir milyon dolarlık ceza davası açılır. 26 yaşındaki Aaron Swartz henüz dava sonuçlanmadan arkasında pek çok soru işareti bırakarak 11 Ocak 2013 tarihinde hayata veda eder. Ölüm nedeni kayıtlara “kendini asarak intihar” olarak geçer.

Belgesel sosyal haber ve eğlence sitesi olan Reddit'in kurucularından birinin ölü olarak bulunduğu bilgisini veren televizyon haber görüntülerinin yer aldığı etkileyici giriş sekansıya başlar. Aaron Swartz'ın doğduğu Highland Park kasabası görüntülerinin üzerine düşen televizyon haber spikerinin “*internetin en parlak ışıklarından biri sevenlerine veda etti. İnternet aktivistleri yas içinde*” cümleleri ile A. Swartz'ın internet dünyasında ne kadar önemli bir figür olduğunun altı çizilir.

A. Swartz'ın yaşamından kesitler sunan kişisel video kayıtları ve röportajlarla ilerleyen belgesel onun bir dahi olduğunu ve devletin gizliliğini zedelediği algısı nedeniyle başkalarına da ibret olması için devlet tarafından öldürüldüğünü iddia etmektedir.

“*Büyürken etrafımda doğal olarak gördüğüm şeylerin aslında yanlış olduğunu ve bunların değiştirilmesi gereken şeyler olduğunu fark ettim ve bu farkındalığın geri dönüşü yoktu*” ifadesi onun etrafında yanlış bulduğu şeyleri düzeltmekteki kararlılığını göstermektedir. Bu kararlılık internetteki kamusal bilgiye açık ve özgür erişim hakkı konusunda somutlaşır. Kişisel video kayıtları aracılığıyla izleyicinin gözlerinin içine baka baka kendini ifade etme olanağı bulan belgesel öznesi, düşüncelerini birinci ağızdan izleyiciye ulaştırarak belgeselin dramatik etkisini de artırır. 12 yaşında iken insanların içine bilgi ekleyip diğer insanlarla paylaşabilmesi için tasarladığı *The Info* adlı internet sitesi ile okul müsabakasında birinci olarak Cambridge Üniversitesinden ödül alır.

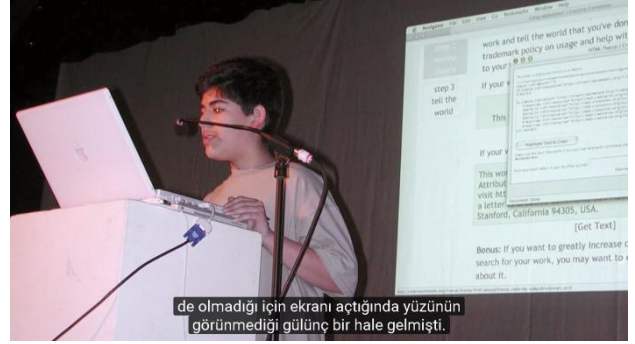
Henüz 12-13 yaşlarındayken yetişkinlerin çalıştığı programlama topluluklarıyla birlikte çalışmaya başlar. İzleyici sıra dışı bir çocuğun bilgisayar programcılığı ve internet üzerine dahice çalışmalar yapan bir gence dönüşmesine hayranlık içinde tanıklık ederken video kayıtları, röportajlar ve belgeler bu tanıklığa yol açan araçlar olarak kullanılır.

Bugün tüm dünyanın kullandığı www'nin (World Wide Web) mucidi Tim Berners-Lee hayranlıkla onun, dünyayı daha iyi ve çalışır hale getirmeye çalıştığını, söyler. Sanal kamuoyunun tanıdığı isimlerin yaptığı tanıklıklarla; Aaron Swartz'ın paylaşımcı, katılımcı, değişimci, yenilikçi ve icatçı yönlerinin delillendirilmesi de belgeselin inandırıcılığını ve güvenilirliğini arttıran hususlar arasında dikkat çekmektedir.

Mevcut “*teelif sistemi*” ile internetin sunmuş olduğu “*sınırsız bilgiye bedelsiz ulaşma olanağı*” çatışmasından doğan kaos onun tüm dikkatini bu konuya vermesine neden olur.

Ekran alıntısı-1: Lawrence LESSIG - Hukuk Profesörü

Ekran alıntısı-2: Aaron Swartz Creative Commons launch - 2000 konferans konuşması

Harvard'da hukuk profesörü olan Lawrence Lessig ile tanıştığında profesör anayasa mahkemesinde telif haklarına karşı mücadele etmektedir. Teknolojiden iyi anlayan Aaron bilgisayar üzerinde lisanslama işleminin basitçe yapılabilmesi için çalışmalar yaparak teknolojiyi daha mükemmel hale getirmeye çalışmaktadır. Lessig röportajında, Aaron'un kürsüde konuşurken ekranı açtığında arkasında yüzünün görünmeyeceği kadar küçük yaşta katıldığı toplantılarda, onun ağzından çıkan her cümleyi yetişkinlerin nasıl dikkatle dinlediğini anlatır. Kurucusu olduğu internet sitesi Reddit'i henüz 19-20 yaşlarında iken bir milyon dolardan fazla bir bedelle satar. 90'lı yıllarda Tim Berners-Lee'nin mucidi olduğu www'i ücretsiz dağıtmasından çok etkilenmiştir. Bu ücretsiz dağıtım, teknolojinin ve internetin bugün kullanılan şekilde ağ yapısının hızla gelişmesine neden olmuştur. Aynı şekilde kamusal bilgiye bedelsiz, açık ve özgür erişim de insanlığın hızla gelişmesi için kaçınılmaz olarak zorunludur.

“Dünyayı olduğu gibi kabullenmemenin çok önemli olduğunu düşünüyorum. Sana verilene eyvallah demeden, yetişkinlerin, ailenin söylediklerini her zaman sorgulamalısın” mesajını yakın planda izleyicilerin gözlerinin içine bakarak verirken kendi hayata bakışı açısını ve mücadeleciliğini de gözler önüne sermektedir.

Ekran alıntısı-3: Kişisel video kayıtları

Swartz bütün enerjisini kamusal bilgiye açık ve özgür erişim projelerine harcar. Bunlardan biri de *Open Library* projesidir. Kütüphanelerde kapalı kalan bilgi hazinelerine kolayca ulaşabilmenin çok önemli olduğunu söylediği çeşitli konferanslar verir. Bu kültürel mirası bir

AKADEMİK BAKIŞ DERGİSİ

Sayı: 61 Mayıs - Haziran 2017

Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi

ISSN:1694-528X İktisat ve Girişimcilik Üniversitesi, Türk Dünyası
Kırgız – Türk Sosyal Bilimler Enstitüsü, Celalabat – KIRGIZİSTAN

<http://www.akademikbakis.org>

şirketin tekeline bırakmak onun gözünde korkutucu bir durumdur.

Ekran alıntısı-4: Open Library konferansı

16 Ekim 2010 tarihinde Illionis üniversitesinde verdiği konferansta büyük üniversitelerin JSTOR, Thomson vb. büyük firmalara erişim ücretleri ödediğini fakat dünyanın geri kalanının erişim ücreti ödeyemediği için akademik bilgiye ulaşamıyor olmasının haksızlık olduğunu söyler. Vatandaşların vergisi ve devletin ayırdığı bütçeyle ortaya çıkan insanlığın ortak bilimsel mirası olan bilgi hazinesini okuyabilmek için Elsevier gibi yayıncılara tekrar ödeme yapılmasını haksızlık olarak görmektedir.

Verdiği konferanslardan birine ait video kaydında “..bu dokümanlardan bazıları aydınlanma döneminden kalmadır. Birisi akademik bir yayın ortaya çıkarttığına taranır ve bu şekilde dijital koleksiyonlara girer. Bu bize ilginç ve bilimsel işler ortaya çıkaran insanlardan kalan bir miras. Halka ait. Ulaşılabilir olması gereken bir miras. Fakat kar amacı güden şirketler tarafından en yüksek karı elde edecekleri şekilde kilit altına alınarak internete koyulmaktadır.” ifadeleri ile açık ve özgür erişim talebinin gerekçelerini de açıklar.

Ulaşılabilir olması gerekirken kilit altında tutulan halka ait bu bilgi mirasının, kâr amacı güden şirketler tarafından ücret karşılığı erişime açılması başka bir deyişle telif ve abonelik ücreti nedeniyle bazılarının bu bilimsel mirastan mahrum olması kabul edilebilir bir şey değildir onun için. Akademik yayın ve makalelerin yani insanlığın tüm bilgi birikiminin depolandığı online açık erişimli bir kütüphane hayali kurar. Kamusal alandaki kamusal bilgiye, açık ve özgür erişim konusunda kararlıdır.

Bu çarpıcı konunun işleniş biçimi ile de belgesel güçlü bir anlatıma sahiptir. Çeşitli video kayıtları, güçlü sözel tanıklıklar, istatistiki veriler, grafikler, fotoğraflar, dijital veri akışı görselleri, güvenlik kamerası kayıtları ve hayatta olmamasına rağmen konu öznesinin açık - anlaşılır şekilde savını kendi ağzından izleyiciye ileten kişisel video kayıtları gibi anlatı bileşenlerinin yüksek ritimli örgüsü ile etkileyici ve sürükleyici bir anlatı dili ortaya çıkmıştır.

ACLU Teknoloji Müdürü Christopher Soghoian “Üniversite ya da halk tarafından parası ödenmiş bir araştırmacı, araştırma, düşünme, deney gibi tüm süreçler bittikten sonra ortaya çıkan ürünü telif hakkı talep etmeksizin yayıncı bir şirkete teslim eder. Tamamen gönüllü emek üzerine kurulmuş bir ekonomi. Kaymağı, en tepedeki yayıncı şirket yer” görüşünü dile getirmektedir. Siber dünyanın yakından tanıdığı internet arşivi ve dijital kütüphane kurucusu Brewster Kahle de “...kamusal alana kamunun erişimi yoktur. Kamusal alan herkes tarafından erişilebilir olmalıdır fakat kilit altındadır. Aaron’un özel olarak ilgilendiği konulardan biri de kamusal alana kamusal erişimi getirmektir. Onu bu kadar çok belaya sokan şey de buydu” görüşünü öne çıkartır.

Ekran alıntısı 3: Röportaj planları

Kongre üyesi Zoe Lofgren'in röportajında “*Dolandırıcılığın dik alası. İngiltere'deki yayıncılardan biri geçen yıl üç milyar dolar kar etti. Ne vurgun ama*” sözleri dikkat çeker. Birleşik Krallık Avam Kamarası Bilim ve Teknoloji Komitesi'nin raporunda “Başka hangi işte müşterilerden alınan mal gene aynı müşterilere müthiş fiyatlarla satılır ve kalite kontrolü de gene aynı müşteriler tarafından yapılır?” (House of Commons, Select Committee on Science & Technology Tenth Report, 2004, aktaran Tonta, 2006, s: 2) ifadesindeki benzerlik de dikkat çekicidir. Anlatıyı oluşturan röportajlar, Aaron Swartz'ın bakış açısını destekler nitelikte olmasına rağmen hiçbir röportaj birbirinin tekrarı değildir ve hepsi de izleyiciye yeni bir bakış açısı ve yeni bir bilgi sunar. Görüntülerin altında röportajlar yerini dış sese bırakarak yeni bir bilgi veren başka bir anlatı bileşenine geçiş yapılmıştır. Tüm başlıklar izleyicinin ilgi ve merakını yüksek düzeyde tutan bir ritimle bütünü oluşturacak şekilde kurgulanmıştır.

Açık erişim hakkındaki bir konferansta JSTOR'u bedelsiz açık erişime açmanın 200 milyon dolara mal olacağını öğrenmesi üzerine kullandığı Ghost Laptop ile bütün verileri harici belleklere indirmeye başlar, yakalanır ve tutuklanır. Hikayede küçük bir yer işgal etmesine karşın her nedense Aaron hedef olarak JSTOR'u seçmiştir.

Kırkdördüncü dakikada Patriot yasasından faydalanarak “Elektronik Suçlar Görev Kuvvetleri” oluşturulması kapsamında Başkan Bush'uh yaptığı açıklamadaki ‘...*şu an önümde bulunan yasa tasarısı modern teröristlerin ortaya çıkardığı tehlikeleri de hesaba katıyor*” ifadesinin yer aldığı haber videosu ile konunun siyasi erk boyutu da belgeselin içine ustaca yerleştirilmiştir. Konunun devlet bazında yarattığı rahatsızlık Savcı Stephen Heymann'ın Hacker operasyonları ile ilgili bir televizyon kanalına verdiği röportajdaki “*hırsızlık hırsızlıktır, bilgisayar komutuyla ya da levye ile, doküman, veri ya da dolar almak aynı şeydir*” görüşü ile siyasi erke ait resmi bakış açısındaki katı tutum pekiştirilmektedir. Köşe yazarı David Sirota seksen ikinci dakikadaki röportajında, Aaron H. Swartz davasının, Obama yönetimince siyasi bir tehdit olarak görülen “sanal kamusal alan aktivistlerinden oluşan gruba gözdağı” niteliğinde olduğunu ve Aaron'un ibret olsun diye cezalandırılmak istendiğini söyler. Baba Swartz da savcı Steve Heymann'ın Aaron'un sabıkası olmamasına rağmen hapis cezası talebinden vazgeçmeyiş nedenlerinin bu davanın caydırıcılık teşkil etmesi adına olduğunu söylediğini ifade etmektedir. Böylece belgesel yapmış olduğu güçlü alan araştırması ve video haber arşiv taramaları ile farklı zaman ve mekanlarda gerçekleşmiş birbiriyle bağlantılı parçaları birleştirerek başlangıçta savladığı “öldürüldü” iddiasına ulaşacak şekilde bütünü oluşturmuştur.

Ölümünden önce verdiği son röportajda internete iki ayrı bakış açısı olduğunu söyler. Bunlardan ilki, internetin muhteşem bir şey olduğu ve kullanıcıyı özgürleştirdiği... İkincisi ise internetin bireyleri gözetlemek ve baskı kurmak için pek çok araç sunması... Aaron H. Swartz her iki bakış açısının da doğru olduğunu ve uzun vadede hangisinin kalıcı olacağını tamamen kullanıcılara bağlı olduğunu düşünmektedir. *Citizenfour (2014)* belgeselinin öznesi Edward Snowden'ın “*halkı, onlar adına ne yapıldığı ve onlara karşı ne yapıldığı konusunda bilgilendirmek...*” (<http://www.ensonhaber.com/edward-snowden-suca-bulamasaniz-da-takiptesiniz-2014-04-09.html>, Erişim: 29.12.2016) gerekçesiyle ifşa ettiği yazışmalarda da internetin bireyleri gözetlemek ve baskı kurmak amacıyla geldiği tehlikeli boyut gözler önüne

serilmektedir. Edward Snowden'ın internet gözlemelerini ifşası olayından yıllar önce, casusluk programları hakkındaki endişelerini dile getiren Aaron Swartz'a göre gizlilik, gücü elinde tutanların gücünü daha da arttıran bir unsurdur. Aaron'un indirdiği makaleleri satmak ya da güç elde etmek gibi bir düşüncesi yoktur aksine kamusal alandaki kamusal bilginin hiçbir ücret ödmeden kamu tarafından ulaşılabilir olmasını sağlamayı ve bu gücü paylaşmayı istemektedir.

Wikileaks'in diplomatik mesajlaşmaları ifşa ederek devletleri güç duruma düşürdüğü, siber aktivitelerin giderek arttığı, Anonymous'un sokağa indiği ve protestoların yükseldiği, yani dijital dünyaya ait karmaşaların ülke gündemini ciddi olarak meşgul ettiği bulanıklık içinde Temmuz 2008'de İtalya'da yazılmış ve altında Aaron Swartz'ın imzası bulunan “**Açık Erişim Manifestosu**” ortaya çıkar. Aaron Swartz'ın kardeşi Ben Swartz'ın sesinden belgeselde yer alan manifesto metni şöyledir:

“Bilgi güçtür. Fakat her zaman olduğu gibi bu gücü kendine saklamak isteyenler var. Yüzyıllarca dünyanın her yanında, kitaplar ve dergilerde yayınlanmış bütün bilimsel ve kültürel mirasın giderek daha fazlası dijital ortama aktarılıyor ve bir avuç özel şirket tarafından kilit altına alınıyor. Dışarıda bırakılanlar, bu sırada siz de boş durmuyordunuz. Çatlaklardan gözünüyor, çitlerden tırmanıyor ve yayıncıların kilit altına aldığı bilgileri özgürleştirerek arkadaşlarınızla paylaşıyordunuz. Ama bütün bu eylemler karanlıkta, yeraltında gizlenerek ilerliyordu. Hırsızlık veya korsanlık denildi, sanki bir bilgi hazinesini paylaşmak bir gemiyi soyup mürettebatı öldürmekle ahlaken eşdeğermiş gibi. Fakat paylaşmak ahlaken yanlış değildir. Aksine paylaşmak ahlaki bir buyruktur. Adil olmayan yasaları izlemek adaletli olamaz. Aydınlığa çıkmanın, büyük sivil itaatsizlik geleneğimizle, kamusal kültürümüzün şahsi gaspına karşı olduğumuzu ilan etmenin zamanı gelmiştir.”

“Adil olmayan yasaları izlemek adaletli olamaz” ifadelerini içeren ve sivil itaatsizlik öneren bu manifesto siyasal erki ürkütür. Aaron Swartz'ın Açık Erişim Manifestosunda yer alan “...sanki bir bilgi hazinesini paylaşmak bir gemiyi soyup mürettebatı öldürmekle ahlaken eşdeğermiş gibi. Fakat paylaşmak ahlaken yanlış değildir. Aksine ahlaki bir buyruktur” bakış açısı ile savcı Stephen Heymann'ın, bir televizyon kanalına verdiği hacker operasyonları ile ilgili röportajındaki “hırsızlık hırsızlıktır, bilgisayar komutuyla ya da levye ile... Doküman, veri ya da dolar almak aynı şeydir” bakış açısı arasındaki zıtlık da görünür olmaktadır.

14 Temmuz 2011 de Swartz, 35 yıl hapis cezası artı 3 yıllık gözetimli salıverilme ve bir milyon dolara kadar para cezası istemiyle yargılanmaya başlar. Bu sırada Aaron'un kurucusu olduğu ve bir buçuk milyon üyesi bulunan Demand Progress adlı aktivizm topluluğu basın açıklaması yaparak Aaron'a destek verir. Bu durum yetkililerin canını sıkan bir durum oluşturur. Babası Robert Swartz röportajında Steve Jobs'un işine telefon şirketini dolandıran Blue Box cihazı satarak başladığını, Bill Gates'in ise yasak olmasına rağmen Harvard Üniversitesinin bilgisayarlarını kullanarak kariyerine başladığını belirtir. Didaktik bir ifadeyle söylenmediği halde, baba Swartz'ın anlattıkları ile mukayese edildiğinde Aaron'un maddi çıkar beklemezsizin sadece dünyayı değiştirmek adına yaptığı aktivitenin diğerlerine kıyasla daha ağır bir suç olmadığı çıkarımını yapar izleyici. Onun tüm istediği insanlığın ortak kültürel mirası olan bilgi hazinesinin kamu ile paylaşılmasıdır.

İnternet korsanlığına engel olmak ve telif hakkı ile korunan şeylerin yayınlanması halinde hak sahiplerinin mahkeme kararı çıkartabilmeleri için hazırlanan yasa tasarısı PIPA ve SOPA'ya muhalefet eder. Bu iki yasa da onun savunmuş olduğu kamusal bilgiye açık ve özgür erişim hakkı talebini engelleyecek yasalardır. Başlattığı siber aktivizm ile sahibi olduğu Demand Progres platformu üzerinden internet ses protokolü kullanarak insanların doğrudan meclise ulaşmasını sağlar. Milyonlarca insan SOPA yasası aleyhinde meclise dilekçe yağdırır. Dünyanın en popüler sitelerinden birinin sahibi Jimmy Wales, Wikipedia'yı karartarak desteğini gösterir ve peşinden başka siteler de kararır. Sanal kamusal alanda başlattığı siber aktivizm ile oluşturduğu sanal kamuoyu baskısı sonunda dünyanın en büyük şirketlerinin desteklediği internet sansür yasası olarak tanımlanan yasa tasarısı iptal edilir. Rekabetin olmadığı sansürlü ortamlardan faydalanan dev internet şirketlerinin büyük para kazandıklarını söyleyen Aaron Swartz soyut kamusal alanda oluşturulan sanal kamuoyunun gücüyle internet sansür yasasını iptal ettirerek dünyayı değiştirebilmenin mümkün olduğunu görmüştür. Basın ve kamuoyunun Aaron'a gösterdiği sevgi ve itibar siyasi erk'in daha da çok canını sıkır.

Hukuk profesörü Orin Kerr röportajında, devletin onu davasına sınımsız bağlı ve adil görmediği yasaları çiğnemeye kararlı biri olarak gördüğü için Açık Erişim Manifestosunun çok ciddiye aldığı belirtir. Demokrasilerde adil olmadığı düşünülen yasaları değiştirmenin pek çok yolu vardır. Bunlardan biri Aaron'un SOPA'da yaptığı gibi meclise başvurmak. Ya da o yasayı işlevsiz kılmak için ihlal etmek... A. H. Swartz yasayı sadece ihlal etmekle kalmamış, sanal kamusal alandaki veri tabanının herkesin erişimine açık olmasını savunarak yasayı ortadan kaldırmayı hedeflemiştir. 2012'de federal savcılık eski iddianameyi geçersiz kılan yeni bir iddianame hazırlayarak suçlamalara 3 yeni suçlama daha ekler.

- Elektronik sahtekârlık
- Korunmuş bilgisayarlardan hukuksuz bilgi edinimi
- Bilgisayar sahtekârlığı

Böylece toplam 13 maddeden suçlanmaya başlar. Yüz bin dolar kefaletle serbest bırakıldığı gün davacı JSTOR bütün suçlamalardan vazgeçtiğini açıklar ve dava takibini reddeder. Görüşlerini belgeselde temsil etmeleri istendiğinde JSTOR, dava açmanın kendilerine değil devlete ait bir karar olduğunu bildirerek içeriğe katkıda bulunmak istemez ve suskun kalır. Baba Robert Swartz şirketin bütün suçlamalardan vazgeçmesi üzerine tam da makul bir çözüm bulunacağını umdukları bir anda devletin bunu reddettiğini, Aaron'u ibret olsun diye cezalandırmak istediklerini söyler. David Sirota "*Wall Street ekonomik krizine neden olan, yüzyılın en büyük ekonomik suçunu işleyenleri yargılamış olsalardı Obama ve yönetiminin caydırıcılık duruşu makul olabilirdi*" açıklamasını yapar. Ancak bunu yapmadıkları için caydırıcılık duruşunu inandırıcı bulmazlar.

Swartz, JSTOR'a rakip bir sistem kurup indirdiği dokümanları ücret karşılığı dağıtmamıştır. Haksız kazanç elde etmesi söz konusu değildir. Belgeselde dokümanları gelişmekte olan ülkeler için özgürleştirilmiş olabileceği ifadesi kullanılmaktadır. Aslında bilginin kilit altında tutsak olduğu ve özgürleştirildiği izleyiciye aktarılmaktadır. İndirdiği belgelerdeki verileri analiz edeceği böylece bazı şirketlerce desteklenmiş bazı araştırmaların taraflı olduğunu ve iklim değişimi konusunda kasıtlı olarak çarpık bilimsel sonuçlar çıkarıldığına dair kanıtlar elde etmek istediği söylenmektedir. Devletin davayı ticari

istismardan farklı düşünmesi gerekirken, davanın kredi kartı çalmak gibi basitçe değerlendirilmesi haksızlık olarak görülmektedir.

Bilgisayarların ve bilgisayar suistimallerinin olduğu bu yeni sanal kamusal alanda sınırların bulanık oluşu onun ağır şekilde suçlanmasına fırsat yaratmıştır. Bilgisayarlarını kullanarak veri transferi yaptığı MIT (Massachusetts Institute of Technology) Üniversitesinin, bu tarz hacker aktivitelerini teşvik etmesine, bünyesinde şifre kırma dersleri de olmasına rağmen onu savunmayı durumu zorlaştırır. Hukuki savunma için milyonlarca dolar harcar. Anlaşma yaparak suçu kabul edip hayatına devam etmek veya bozuk bir sistemle mücadele etmek arasında sıkışır kalır. Maddi ve manevi olarak davanın sürdüğü 2 yıl boyunca çok yıpranır. Çağın en yaratıcı genç beyinlerinden biri olan Aaron 26 yaşında maddi ve manevi baskılara dayanamamaya (polise göre) Brooklyn'deki dairesinde intihar eder. Yakınlarının düşüncesi ise FBI tarafından cezalandırıldığı yönündedir.

Www'nin mucidi Sir Tim Berners-Lee belgeselin sonunda *“Aaron öldü. Çivisi çıkmış dünyanın gezginleri, yaşlı bir bilginmiş gibi akıl hocamız olan birini kaybettik. Doğrunun yanındaki hackerlar, bir kişi eksildik. Bizden birini yitirdik. Çocuklarımızdan birini kaybettik. Hepimiz ağlayalım.”* sözleri ile dijital dünyanın önemli profilleri açısından Aaron Swartz'ın ölümünün ne derece önemli bir kayıp olduğunun altı çizilir.

Swartz'ın ölümünden sonra temsilci Zoe Lofgren ve senatör Ron Wyden, Swartz'a yönelik suçlamaların dayandığı “Bilgisayar Sahtekarlığı ve İstismarı Yasası”nı reforme edecek bir yönetmelik gündeme getirirler. Adına da **Aaron Yasası** denilir.

Yazar, aktivist ve gazeteci Cory Doctorow, JSTOR'a erişimi olan 14 yaşında Baltimorlu bir gencin JSTOR'da yer alan çalışmaları okurken pankreas kanserini erken teşhis edebilen bir test geliştirdiğini söyler. İnsanlık yararına önemli adımlar atılabilmesi için insanlık tarihinin kolektif mirası olan bilgi hazinelerine engelsiz erişim Aaron Swartz'ın hayal ettiği gibi hem önemli hem de zaruridir. Sanal kamusal alandaki kamusal bilgi, kilit altında değil tıpkı Aaron Swartz'ın hedeflediği gibi bilgiye ulaşmak isteyen herkes için açık ve özgür erişim kapsamında ulaşılabilir olmalıdır. Aaron'un yaptığı şey tam da bu yüzden çok önemli. Bir çalışmacının çok önemli sorusuna aradığı cevabı tam da bulabileceği zaman sadece bilgiye açık ve özgür erişimi olmadığı için asla bulamayacak olması insanlık için büyük bir kayıp olacaktır. Belgesel insanlık için hayati önem taşıyan bir sorunun cevabının tam da bu yüzden bulunamamasının yine insanlık için nasıl büyük bir kayıp olacağı kısır döngüsünü düşünmeye izleyicileri sevk etmektedir.

SONUÇ

Kamusal bilgiye açık ve özgür erişim hakkını savunan ve bu yönde çalışmaları bulunan Aaron Swartz'ın, bedelsiz üretilen kamusal bilginin, ticari amaç gözetmeksizin kamu ile paylaşılması kastıyla yayın şirketlerinin arşivlerine girerek, bilimsel makaleleri harici belleklere indirmesi, siber terör kapsamında mı yoksa siber aktivizm kapsamında mı sayılmalıdır? Özcan (2004), 21. yüzyılın en önemli güç kaynağının bilgi olduğunu ve bilgiyi elinde tutanın gücü de elinde tuttuğunu (s: 307) belirtir. Güç egemen odaklı resmi ve sivil örgütlerin bilgiyi bedelsiz açık ve özgür erişim kapsamında paylaşması ticari kazançtan vazgeçmeleri yanı sıra gücü de paylaşmaları anlamına gelmektedir.

İnternet uygarlığında özel - kamusal alan sınır bulanıklığına rağmen kamu yararı gözetilerek kamusal bilgiye ücretsiz, açık ve özgür erişim olmalıdır. Belli yayın gruplarının kilit altında tuttuğu, belli indekslerde taranan ve belli bir ücret karşılığı erişilebilen akademik çalışmaların, açık erişimli e-dergilerde yayınlanan bilimsel çalışmalara göre daha değerli olduğundan da söz edilemez. Bu nedenle dijital kitle iletişim araçlarının sunduğu sınırsız olanaklar kullanılmalı ve bilginin paylaşılarak çoğaltılması da kamu yararı kapsamında tercih edilir olmalıdır.

The Internet's Own Boy: The Story of Aaron Swartz (2014) belgeseli, bilgiye açık ve özgür erişim öneren yapısıyla fikir bazında olduğu kadar, fikrini aktarma yöntemi açısından da önemlidir. Belgeselin anlatı tarzı, konuyu, belgeselde yer alan kişilere anlatırma yöntemini benimsemesine rağmen zaman zaman bazı bilgileri sunabilmek ve konu aralarındaki bağlantı köprülerini kurabilmek adına çerçeve dışı/perde dışı/dış ses de kullanan karma bir anlatıma sahiptir. Dramatik yapı belgeselin öznesine ve dolayısıyla konunun bileşenlerine kendi sesleriyle konuşma olanağı veren bir yapıda oluşturulmuştur. Yerine göre dış ses ile betimlemeler yapılırken, yerine göre açıklayıcı - yorumlayıcı (expository) (Rotha, 2000:148) bir yapıdadır.

Farklı platformlardan konuşmacılar Aaron'un yapmış olduğu girişimi haklı gerekçelerle onaylarken açılan davaları da eleştirmişler bunu da birbirlerini yinelemeden yeni bir bilgi sunarak yapmışlardır. Çoğunlukla belgeselleri sıkıcı hale getiren şey çok sayıda ve gereğinden uzun süreli röportaj kullanımınıdır. *The Internet's Own Boy: The Story of Aaron Swartz* belgeselinde toplam yirmi dokuz sözel tanık röportajı (Tablo: 1) kullanılmasına rağmen bu durum dezavantaj yerine avantaj olarak karşımıza çıkmaktadır. Her konuşmacının dramatik çatışmadaki sürekliliği sağlayacak yeni bir bilgi ile izleyicinin karşısına çıkması yüksek ritimli dinamik bir akış oluşturmaktadır. Bu durum belgeselin ritmini ve gerilimini arttırmıştır. Röportajlar izleyiciyi sıkımayacak şekilde kısa tutulmuş ve sürükleyiciliğe katkı verecek şekilde kurgulanmıştır. Zaman zaman röportajlarda aç ve ölçek değiştirilerek röportajlara çerçeve içi dinamizm katılmıştır.

Belgesel öznesinin birinci derece yakınları ve siber dünyanın önde gelen profillerinin yaptığı güçlü tanıklıklar, belgesel öznesinin hayattayken çekilmiş kişisel video kayıtları, zamansal ve mekânsal bağlantılar, neden sonuç ilişkilerinin tereddüt yaratmayan örgüsü ve iddiaların ustaca delillendirilmesi belgeselin anlatısını etkileyici ve güçlü kılmaktadır. 01.04.29'da (Timecode; 1.saat, 4.dakika, 29.saniye) JSTOR ve bağlı olduğu ITHAKA şirketinin görüşlerine de başvurulduğu fakat her iki şirketin de belgeselde temsil edilmekten kaçındığı bilgisi yer almaktadır. Bir belgeselde yönetmenin yaratıcı yorumu o belgeselin sanatsal yönünü oluştururken, nesnel ve objektif tutumu da o belgeselin güvenilir yönünü görünür kılar. Konuya taraf olan ikinci veya üçüncü kişi/kurum/kuruluşların görüşüne başvurulmak istendiği bilgisi belgeselin güvenilirliğine katkı vermektedir.

Görüntü tasarımı, oyunculuk tasarımı, ayrıntı tasarımı, ses tasarımı, aydınlatma tasarımı ve kurgu tasarımı belgeselin sinematik yapısını güçlendirmiştir. Röportajların sürekliliği, çerçeve içi görüntü düzenlenmesindeki estetik yapı, kurumsal ve istatistik veriler, temaya dair arşiv görüntülerinin yerinde ve zengin kullanımı anlatıyı güçlendirir niteliktedir.

Belgesel, bazılarını dünya kamuoyunun da tanıdığı alanında otorite olan güçlü tanıklar kullanarak iddialarını delillendirilmiştir. Röportajların tamamında arka plan flu/bulanıktır ve bu durum konuşmacıyı arka plandan kopartarak öne çıkartmıştır. Sığ alan derinliği (shallow dof/depth-of-field) izleyicinin sadece konuşmacıya odaklanmasını sağlamış bu da konuşmacının inanılabilirliğini arttırdığı gibi dramaturjiye de katkı vermiştir. Tüm röportajlarda konuşmacının yüzünün bir tarafına, bağlı gölgenin düştüğü benzer dramatik aydınlatma kullanılmış, çekimler benzer açı ve ölçekte gerçekleştirilmiştir. Röportajların neredeyse tamamı göğüs veya omuz çekimde gerçekleşmiş zaman zaman farklı açıdan baş plan ile izleyici konuşmacıya yaklaştırılmış aynı zamanda röportajın durağanlığı da aşılmaya çalışılmıştır. Röportaj veren konuşmacılar bağlamdan kopartılarak dramatik aydınlatmanın da katkısıyla öne çıkarılmıştır.

Belgeselerde röportaj veren kişilerin inanılır ve güvenilir kişiler olmaları çok önemlidir. *The Internet's Own Boy: The Story of Aaron Swartz* belgeselinde konuşmacıların sosyal statü ve kimliklerinin yansıtan görseller, konuşmalarının üzerine kurgulanarak kişilerin gerçekliği, güvenilirliği ve inandırıcılığı yapılandırılmıştır. Örneğin George Washington Üniversitesi hukuk profesörü Orin KERR açıklamalarını yaparken bir taraftan da profesörün kürsüde ders verirken çekilmiş fotoğraflarını ve katıldığı televizyon programlarından görüntüler içeren fotoğraflar görürüz. Kamera bu fotoğraflara yavaş bir *zoom in* ile izleyiciyi yaklaştırarak konuşmacı kimliğinin gerçekliği ve güvenilirliğini vurgularken aynı zamanda inanılabilirliğinin etkisini de katlamaktadır. Yine benzer şekilde, belgeselde doğrudan temsil edilmemesine rağmen, Aaron'un tutuklandığı sıralarda katıldığı American Greed adlı televizyon programındaki görüntüleri ile savcı Stephen Heymann'a kimlik ve inandırıcılık giydirilmiştir. Savcının resmi kimliğini ve devlet adına konuştuğunu gösteren Amerika bayrağı dramatik aydınlatma ile öne çıkartılmıştır. Slow motion oynayan bu görüntü ile yönetmen, izleyici gözünde savcı Heymann'ın gerçekliğini yapılandırırken aynı zamanda da gerçeklikten uzaklaştırmış ve izleyici ile arasına mesafe koymuştur. İzleyicinin savcı Heymann'a karşıt görüşte konumlanmasına yardımcı olan bu görüntünün kullanılması da seçici bir arşiv taraması yapıldığının göstergesidir.

Röportajlar dışında televizyon haber bültenleri, belgesel öznesine ait çocukluk, ergenlik, gençlik ve yetişkin dönemi kişisel videoları, konu ile ilgili ev, iş yeri, devlet kurumu gibi mekanların iç ve/ya dış görüntüleri, dijital veri trafiğini gösteren grafik-animasyonlar, web sayfaları gibi görseller de anlatıyı oluşturan bileşenler olarak yer almıştır.

Belgesellerin en önemli özelliği güvenilir olmalarıdır. Belgesellerin güvenilirlikleri de iddialarını delillendirmeleriyle doğru orantılıdır. *The Internet's Own Boy: The Story of Aaron Swartz* belgeseli görüntü tasarımı, oyunculuk tasarımı, ayrıntı tasarımı, ses tasarımı, aydınlatma tasarımı ve kurgu tasarımı yönleriyle güçlü ve sürükleyici dramatik yapısı yanında, iddialarını güçlü sözel tanıklıklarla delillendirerek inanılabilirliğini ve güvenilirliğini arttırmıştır.

Ekler:

Tablo 1: Sözel Tanıklar

	Ad Soyad	YAKINLIK/ÜNVAN	Timecode
1.	Robert SWARTZ	Babası	00.02.35
2.	Suzan SWARTZ	Annesi	00.03.14
3.	Noah SWARTZ	Erkek kardeşi	00.02.58
4.	Ben SWARTZ	Erkek kardeşi	00.05.19
5.	Cory DOCTOROV	Author activist ve journalist / Arkadaşı	
6.	Peter ECKERSLEY	Teknoloji projects director at eff former - Roommate of Aaron	00.09.00
7.	Tim BERNERS-LEE	Inventor of the World Wide Web	00.10.53
8.	Gabriella COLEMAN	Wolfe Chair in Scientific and Technological Literacy – McGill University	00.11.07
9.	Lawrence LESSIG	Law Professor Harvard University	00.13.02
10.	Quinn NORTON	Freelance Writer, Wired Magazine	00.23.12
11.	Brewster KAHLE	Founder and Digital Librarian of the Internet Archive	00.29.11
12.	Stephen SHULTZE	Former Fellow, Berkman Center For Internet in Society at Harvard	00.29.51
13.	Carl MALAMUD	Founder of Public Resource.org	00.30.18
14.	Tim O'REILLY	Founder, O'REILLY MEDIA INC	00.31.02
15.	Christopher SOGHOİAN	Principal Technologist, Aclu Speech Privacy and Technology Project	00.38.58
16.	Rep. Zoe LOFGREN	Congresswoman, California	00.39.27
17.	Alec RESNICK	Director, Sprout - Arkadaşı	00.39.53
18.	Ben WIKLER	Host, Flaming Swords of Justice - Arkadaşı	00.40.54
19.	Eliot PETERS	Aaron'un Savunma Avukatı	00.42.22
20.	Stephen HEYMANN	Savcı (televizyon program video kaydı)	00.45.35
21.	Taren STREINBRİCKNER - KAUFFMAN	Executive Director, Sum of Us - Kız arkadaşı	01.02.32
22.	David SIROTA	Columnist, Salon	01.05.08
23.	David SEGAL	Founder, Demand Progress Friend of Aaron	01.10.15
24.	Trevor TIMM	Electronic Frontier Foundation Activist	01.10.30
25.	Ron WYDEN	United States Senator from Oregon	01.11.29
26.	Matt STOLLER	Democratic Congressional Aide - Arkadaşı	
27.	Cindy COHN	Legal Director and General Counsel Electronic Frontier Foundation	01.25.13

28.	Orin KERR	Law Professor George Washington University	01.26.59
29.	Bryan STEVENSON	Excetive Director of The Equal Rights Initiative	01.29.40

KAYNAKLAR

- Altın-Cemelelioğlu, N. (2013), Kolektif Zeka Kavramı ve Katılımcı Yurttaş; Gezi Parkı Örneği, İnet-Tr'13 XVIII. Türkiye'de İnternet Konferansı, Bildiri Kitabı, 2014 İstanbul: İnternet Teknolojileri Derneği Yay.
- Anadolu Üniversitesi 12. Film Festivali Kitapçığı (2010), Anadolu Üniv. Basımevi, Eskişehir
- Andrew, J.D. (2010), Büyük Sinema Kuramları, (Çev. Zahit Atam), İstanbul: Doruk Yayıncılık.
- Arnes, R. (2011), Sinema ve Gerçeklik Tarihsel Bir İnceleme (Çev. Zeynep Özen Barkot), Doruk Yayıncılık.
- Cengiz, G. (2015), Yeşim Ustaoglu Sinemasının Kamusal Alan Bağlamında İçerik Analiz Yöntemiyle İncelenmesi: "Güneşe Yolculuk" ve "Bulutları Beklerken" Film Örnekleri, Akademik Bakış Dergisi Sayı 50.
- Ercins, G. (2013), Demokrasinin Bir Önkoşulu Olarak Kamusal Alan ve Türkiye'de Kamusal Alan Algısı C.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, Cilt 14, Sayı 1. (s: 297-313)
- Habermas, J. (2003), Kamusal Alanın Yapısal Dönüşümü, Çev.: Tanıl Bora-Mithat Sancar, İletişim Yayınları, İstanbul
- Köse, U. Köse, U. (2013), Siber Suçlara Karşı Türk Hukukundaki Cezai Yaptırımların Yeterliği, İnet-Tr'13 XVIII. Türkiye'de İnternet Konferansı Bildiri Kitabı, 2014 İstanbul: İnternet Teknolojileri Derneği Yay
- Kuruoğlu, H. (2006), Belgesel Filmde Yaratıcılık: Olanaklar ve Sınırlar, İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi, Sayı: 27, S: 97-111
- Oskay, Ü. (1997), "Belgesel Sinema, Ampirik Algılama ve Büyük Balık Küçük Balığı Yer Dedirten Globalleşmenin Kültürü", Nurten Sönmezcan (Der.), Belgesel Sinema Üzerine, Tayf Basım.
- Peters, John D., Cmiel, K. (1997), "Medya Etiği ve Kamusal Alan", Çev.: Ümit Hüsrev Yolsal, Medya Kültür Siyaset, Der., Süleyman İrvan, Ark Yayınları, Ankara: 255-282.
- Rotha, P. (2000), Belgesel Sinema, (Çev. İ. Şener), İzdişüm Yayınları, İstanbul.
- Sakızlı, Enis R. (2005), "Belgesel Sinema Üzerine Notlar", Sanat Dünyamız, YKY
- Tokoğlu, N. (2000), Son Hititli, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul
- Ulutak, N. (1988), Belgesel Sinemanın Temel Özellikleri ve Tarih Felsefesi Açısından Belgesel Sinemada Gerçeklik, Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enst. Yayınlanmamış Doktora Tezi

AKADEMİK BAKIŞ DERGİSİ

Sayı: 61 Mayıs - Haziran 2017

Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi

ISSN:1694-528X İktisat ve Girişimcilik Üniversitesi, Türk Dünyası
Kırgız – Türk Sosyal Bilimler Enstitüsü, Celalabat – KIRGIZİSTAN

<http://www.akademikbakis.org>

İNTERNET KAYNAKLARI

Dilek-Kayaoğlu, H. (2006). Açık Erişim Kavramı ve Gelişmekte Olan Bir Ülke Olarak Türkiye İçin Anlamı, Hakemli Yazılar/Refereed Papers Türk Kütüphaneciliği, 29-60, Erişim Tarihi 07.08.2015
<http://www.tk.org.tr/index.php/TK/article/viewFile/79/78>

Eren, A. (2005), Özgürlükler Mekânı Olarak Kamusal Alan, Erişim Tarihi: 08.07.2015
http://www.erzincan.edu.tr/birim/HukukDergi/makale/2005_IX_2.5.pdf

Koçer, S. (2015), Belgesel Filmler Toplumsal Dönüşüme Etki Edebilir mi? Koalisyon Modeli ve Benim Çocuğum Örneği, Erişim Tarihi: 08.08.2016
http://globalmediajournaltr.yeditepe.edu.tr/makaleler/GMJ_10_sayi_bahar_2015/pdf/9-SuncemKocer.pdf

www.kolluk.org/FileUpload/ds275307/File/avrupa_konseyi_siber_suclar_sozlesmesi.pdf
Erişim Tarihi: 06.08.2016

Öztürk, Ç. G. Belgesel Filmin Anlatı Yapısının Mecraya Bağlı Değişimi (Erişim: 03.01.2017)
https://www.academia.edu/9520618/BELGESEL_F%C4%B0LM%C4%B0N_ANLATI_YAPISININ_MECRAYA_BA%C4%9ELI_DE%C4%9E%C4%B0C5%9E%C4%B0M%C4%B0

Süalp, Akbal Z. (1997), Sinemanın Kamusal Alanı ve Popüler Kültürle Karşılaşması
https://www.academia.edu/7623208/Sineman%C4%B1n_Kamusal_Alan%C4%B1_ve_Pop%C3%BCler_K%C3%BClt%C3%BCrle_Kar%C5%9F%C4%B1la%C5%9Fma%C4%B1

Tanılır, M. N. (2003) İnternet Çağı: Yeni Bir Medeniyete-Siberia'ya Doğru Mu? Erişim Tarihi: 12 Temmuz 2015
http://www.internethaftasi.org.tr/hafta03/belgeler/internet_cagi_yeni_bir_medeniyet.pdf

Tonta, Y. (2006). Açık erişim: Bilimsel İletişim ve Sosyal Bilimlerde Süreli yayıncılık Üzerine Etkileri. Sosyal Bilimlerde Yayıncılık, 2,3. Erişim Tarihi: 10.07.2015
<http://yunus.hacettepe.edu.tr/~tonta/yayinlar/tonta-sosyal-bilimlerde-acik-erisim-bildiri-son.pdf>

Türk Dil Kurumu Erişim Tarihi: 08.07.2005
<http://www.tdk.gov.tr/>

Yılmaz, S. (2011), 5237 Sayılı TCK'nın 244. Maddesinde Düzenlenen Bilişim Alanındaki Suçlar. Erişim Tarihi: 07.08.2015
<http://tbbdergisi.barobirlik.org.tr/m2011-92-669>

<http://www.ensonhaber.com/edward-snowden-suca-bulasmaniz-da-takiptesiniz-2014-04-09.html>
Erişim Tarihi: 29.12.2016